

เกี่ยวกับผู้เขียน

ธงชัย วินิจจะกุล รองนายกองค์การบริหารองค์การนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปี ๒๕๑๙ ปัจจุบันสอนหนังสืออยู่ที่ มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน-เมดิสัน ประเทศสหรัฐอเมริกา

๑

“พี่ ๆ ตำรวจครับ กรุณาหยุดยิงเถิดครับ เราขมุนุ่มอย่างสันติ เราไม่มีอาวุธ ตัวแทนของเรากำลังเจรจายู่กับรัฐบาล อย่าให้เสียเลือดเนื้อไปมากกว่านี้เลย กรุณาหยุดยิงเถิดครับ”

ผมจำได้ว่าตัวเองพรั่นพุดอย่างนี้

นับร้อยครั้งในเช้าวันพุธนั้น ผมพูดซ้ำแล้วซ้ำเล่าเพื่อที่สมองจะได้ไม่ต้องคิดรู้แต่เพียงว่าต้องมีเสียงจากเวทีให้ยาวนานที่สุด “ไม่ต้องคิดอะไรไปมากกว่านั้น และเอาเข้าจริง ผมก็ไม่สามารคิดอะไรได้มากกว่านั้น

ดูเหมือนนั่นจะเป็นการกล่าวต่อ

สเตเดียมไฟท์ : ภาพ

สาธารณชนครั้งสำคัญที่สุด แต่ไร้ค่าที่สุดในชีวิตผม เป็นคำพูดที่มีความหมายที่สุดเพื่อชีวิตนับพันในธรรมศาสตร์ แต่กลับไร้ความหมายที่สุด เพราะไม่ได้ทำให้อะไรดีขึ้นสักนิด บางคนเห็นว่าสิ่งที่ผมทำเป็นความกล้าหาญ ในขณะที่บางคนเข้าใจว่าไม่เห็นผมทำอะไรสักอย่าง

๕ บันทึกของผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ เดือนตุลา เข้าวันพุธ

ผมหนีความทรงจำของตัวเองต่อเหตุการณ์เข้าวันนั้นไปไม่พ้น

จนถึงวันนี้ ความทรงจำและความรู้สึกขัดแย้งกันเองข้างต้น ยังคงเวียนมาหาผมอยู่เรื่อย ๆ

ที่แน่ ๆ ก็คือ ผมไม่รู้สึกกล้าหาญเลยตลอดเข้าวันนั้น ผมกลัว กลัวมาก ๆ ด้วย สติเท่าันที่ช่วยรั้งผมให้อยู่ตรงนั้น ผมกลัวจนคิดวิตกไปต่าง ๆ นานา

ในที่สุดผมก็พูดซ้ำ ๆ ซาก ๆ เพื่อสกัดไม่ให้ตัวเองคิด จะได้อะไรไม่ต้องกลัวไปมากกว่านั้น

๖

เราถูกก่อกวนด้วยอาวุธเบาหรือระเบิดทำเองตั้งแต่กลางดึก แต่ผู้ชุมนุมซึ่งผ่านการถูกก่อกวนทำร้ายมาหลายครั้ง กลายเป็นกลุ่มคนที่ขวัญไม่กระเจิงง่าย ๆ และพร้อมจะตอบสนองเสียงจากเวทีที่พยายามลดความสับสนอลหม่านทุกครั้งที่มีเสียงปืนหรือระเบิดดังมาจากทางหอประชุมใหญ่ ทุกคนพร้อมใจที่จะหมอบสงบนิ่ง ไม่มีการวิ่งพล่าน คนบนเวทีทำหน้าที่เพียงปลุกขวัญกำลังใจและเป็นตัวเชื่อมแต่ละชีวิตที่กระจายอยู่ในสนามและส่วนต่าง ๆ

ของธรรมศาสตร์ บางทีสิ่งที่พูดไปอาจจะไม่สำคัญเท่ากับเสียงที่ยังคงดังอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเสียงคนหรือดนตรี

ดีก็อย่างนั้นและถูกก่อกวนอย่างนั้น เราสามคน (คือตัวผม พี่ชายผม-ชวลิต วินิจจะกุล ซึ่งเพื่อน ๆ เรียกว่า หง่าว และสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล) ซึ่งรับผิดชอบดูแลเวทีการชุมนุมอยู่ ไม่คิดจะปล่อยไมโครโฟนให้ใครอีก ยกเว้นวงกรรมาชนซึ่งคุ้นเคยกับสถานการณ์แบบนี้ดี

เราเห็นป้อมยามด้านสนามหลวงถูกเผาหมด เราเห็นแสงวูบวาบทุกครั้งที่มีระเบิดพลาสติกก่อกวน ประมาณดีสองหรือดีสาม เรารับรู้ว่าการจู่โจมร้ายล้อมธรรมศาสตร์แล้ว เสียงปืนดังถี่ขึ้นทุกที

ผมไม่ได้เข้าร่วมประชุมกับแกนนำอีกเลยนับจากคืนวันที่ ๔ แต่รับรู้ว่าการเขาค้างหาทางออกอยู่ ผมเองไม่ได้รับคำบอกกล่าวว่าการชุมนุมจะสลายตัวเมื่อไร แต่จากประสบการณ์ผมเข้าใจว่าเราคงคอยถึงตอนฟ้าสาง คิดเช่นนั้นจึงตัดสินใจไม่บอกที่ชุมนุมว่าตำรวจเริ่มล้อมธรรมศาสตร์แล้ว และ

ห้ามพูดโจมตีหรือแสดงตัวเป็นปฏิปักษ์กับเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างเด็ดขาด แต่การวิพากษ์วิจารณ์รัฐ รัฐบาล และพวกเผด็จการ (ที่พยายามก่อรัฐประหาร) อย่างเป็นทางการยังคงดำเนินไปตามปกติ

ประมาณตีห้าครึ่ง เสียง “วัด” ยาว ๆ ดังจนผมตกใจ ยังไม่ทันคิดหรือรู้สึกอะไรทั้งสิ้น เสียงดรัมก็ดามาพร้อมแรงสะเทือน คิวบัสชาวลอยขึ้นบริเวณเกือบกึ่งกลางสนาม ฟาเพ็งจะสาธกวันกับหมอกจาง ๆ ปนเปกันไปหมด เห็นผู้คนนอนราบเป็นกลุ่มอยู่ตรงบริเวณนั้น แต่ดูไม่ออกเลยว่าเขาหมอบราบตามที่ได้นัดแนะกันไว้เมื่อได้ยินเสียงอาวุธ หรือพวกเขาบาดเจ็บ จนกระทั่งเห็นมีการลำเลียงคนเจ็บออกไปรักษาพยาบาลที่หน่วยพยาบาลเพื่อมวลชน (พมช.) บริเวณตึกบัญชา ไม่แน่มันก็ได้รับรายงานว่ามีคนเสียชีวิตไปแล้ว ๔ คน และมีผู้บาดเจ็บต้องนำส่งโรงพยาบาลโดยด่วน

ตอนนั้นผมมีแต่ความโกรธและแค้นใจที่ทำกันรุนแรงขนาดนี้ ถึงความคิดและการกระทำของนักศึกษาจะดูรุนแรง แต่นั่นก็เป็นเพียงความคิด เราไม่เคยมีปฏิบัติการใด ๆ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ในเวลานั้นเราพูดถึงการถูกล้อมปราบ แต่รูปธรรมที่ผมพอจินตนาการออกก็มีแต่ผ่านหนังสือที่เคยอ่านเท่านั้น ผมเองรู้สึกอยู่ว่าสถานการณ์ช่วงนั้นไม่ดีเลย เราจึงชะลอการชุมนุมออกไปหลายวัน ชุมนุมแล้วเลิกก็หลายครั้ง เรารู้ว่ามีความเสี่ยงอยู่มากที่จะถูกทำร้าย แต่ผมและเพื่อน ๆ จำนวนมากมิได้คาดเลยว่า การปราบปรามอย่างทารุณโหดร้ายเริ่มขึ้นแล้ว

เย็นวันที่ ๕ แม้จะได้รับใบปลิวโจมตีว่านักศึกษาแสดงละครหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ผมก็ยังเชื่อว่าพอมิทางชี้แจงแก้ไขได้ ผมก็นึกอยู่เหมือนกันว่า

นี่เล่นกันแบบทิ้งไฟใบบุคท้ายแล้วหมายความว่าช่องทางจะยุติกรณีระลอกจะยากยิ่งขึ้น มีผู้เสียหายหนักทางการเมืองและนำไปสู่ความขัดแย้งที่ยิ่งน่าเป็นห่วงมากขึ้น แต่ผมยังนึกอยู่ว่ามีช่องทางยุติ ผมไม่ได้นึกถึงการล้อมปราบอย่างที่เกิดขึ้นเลย

ระเบิดที่ยิงเข้ามาสังหารผู้คนกลางสนามเป็นสัญญาณบอกผมว่า สิ่งที่ไม่ได้คาดและยังคิดไม่ออกนั้น เริ่มขึ้นแล้ว

๓

ขณะนั้นผมเพิ่งอายุครบ ๑๙ ปี ได้ไม่กี่วัน ผมไม่ใช่คนเข้มแข็งกล้าหาญ จำได้ว่าผมกลัมน้ำตาไว้ไม่อยู่ และตัวสั่นไปหมดเมื่อต้องประกาศเรียกหารถเพิ่มเติมเพื่อพาคนเจ็บส่งโรงพยาบาล ต่อมาทั้งโกรธทั้งแค้นทั้งเสียใจ ทั้งกลัว เมื่อรู้ว่ารถชนคนเจ็บต่อแถวกันอยู่ตรงประตูท่าพระจันทร์ ตำรวจไม่ยอมให้พาคนเจ็บไปส่งโรงพยาบาล

จนถึงวันนี้ผมก็ยังเข้าใจไม่ได้ว่าทำไม? ในสงครามเขาไม่ทำร้ายคนเจ็บ และยอมให้มีการรักษาพยาบาลกันได้ เพราะทั้งสองฝ่ายต่างเคารพในเกียรติของกันที่เสียสละเพื่อสิ่งที่เชื่อว่ายิ่งใหญ่กว่า ไม่ว่าจะมีความเชื่อในชาติ พระเจ้า หรืออื่น ๆ

หรือว่าในการล้อมปราบประชาชนที่มีความคิดต่างกัน ผู้ถูกล้อมปราบไม่ใช่মনุษย์และไม่มีเกียรติใด ๆ ต้องเคารพ

กระทั่งหลังเจ็ดโมงเช้าไปแล้ว รถชนคนเจ็บจึงได้รับอนุญาตให้แล่นออกจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้ ภายหลังทราบว่ ระหว่างที่รออยู่นั้นมีผู้เสียชีวิตเพิ่มเติม ผู้ที่บาดเจ็บอาการก็ทรุดหนักเพราะเสียเลือดไปมาก

จนถึงวันนี้ผมก็ยังเข้าใจไม่ได้ นายตำรวจที่อยู่ทางด้านประตูท่าพระ-

จันทร์คงรู้ดีที่สุดว่าทำไม ผมไม่มีความโกรธแค้นเหลืออยู่ก็แล้วในวันนี้ ผมเพียงอยากทราบว่าทำไม ?

๔

คงไม่ใช่ผมคนเดียวที่อ่อนประสบการณ์ เราเข้ามาชุมนุมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เพราะคิดว่าตึกต่าง ๆ จะปกป้องเราจากการโจมตีแบบฉาบฉวยของกลุ่มอันธพาลการเมืองได้ แต่ชัยภูมิที่ค่อนข้างปิด รักษาความปลอดภัยง่าย ดูแลทั่วถึง ก็หมายถึงบริเวณที่จำกัดและถูกปิดล้อมได้ง่ายดายด้วย เมื่อมีระเบิดลงกลางสนาม เราคิดได้ว่าต้องย้ายคนเข้าไปตามตึกต่าง ๆ เราคาดไม่ถึงว่าตึกบัญชาจะกลายเป็นเป้ากระสุนที่ยิงมาจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จนผู้คนเคลื่อนย้ายไปไหนไม่ได้ตลอดเช้าวันนั้น

หลังระเบิดลูกแรกไม่นาน เสียงปืนรัวจากด้านบนก็เปลี่ยนลักษณะไป ก่อนหน้านั้นตอนกลางดึกมีเสียงปืนดังครั้งละไม่กี่นัด พอตีสองหรือตีสามก็กลายเป็นชุดกระสุนรัวเป็นครั้งคราว ก่อนหกโมงเช้า เสียงอาวุธสงครามกลับรัวดังไม่ขาดสาย จะเว้นช่วงเพียง ๑๐-๑๕ วินาทีเป็นระยะทุก ๆ ๕ นาที ปืนรัวหุบดับดับใหม่อยู่เช่นนั้นจนถึงแปดโมงครึ่งหรือเก้าโมงเช้าเมื่อการล้อมปราบยุติ

จำได้ว่าเราทำได้ก็เพียงอธิบายซ้ำแล้วซ้ำเล่าว่า เราชุมนุมเพื่ออะไร และการชุมนุมเป็นไปอย่างสงบ ในธรรมศาสตร์ไม่มีอาวุธจะตอบได้ พุดไปพลางผู้คนก็ค่อย ๆ เคลื่อนย้ายอย่างเงียบ ๆ เข้าชายคาตึกทั้งสองฟากสนาม ไม่มีใครแตกตื่น แต่ผมไม่รู้ว่าในใจของแต่ละคนคิดอะไรอยู่

เราไม่ได้บอกผู้ชุมนุมเลยว่าถูกตำรวจล้อม เพราะไม่ต้องการโจมตีตำรวจ และยังหวังว่าจะหาทางออกได้ แต่เสียงอาวุธสงครามที่ระงมอยู่คงบอก

แก่ผู้ชุมนุมในธรรมศาสตร์แล้วว่า นี่ไม่ใช่แค่กลุ่มอันธพาลการเมืองอีกต่อไป จำได้ว่าผมทนไม่ไหว พุดโจมตีตำรวจอย่างรุนแรงเมื่อรู้ว่าเขาไม่ยอมให้รถที่จะนำคนเจ็บไปส่งโรงพยาบาล แล่นออกจากประตูด้านท่าพระจันทร์

ประมาณหกโมงเช้า สุธรรมแสงประทุม แวะมากล่าวต่อที่ชุมนุมก่อนจะออกจากธรรมศาสตร์ไปพบ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช นายกรัฐมนตรีที่บ้านซอยเอกมัย ยิ่งสุธรรมพุด ธรรมศาสตร์ก็ยิ่งถูกกระหน่ำหนักขึ้น มีกระสุนนัดมาทางเวทีในระดับเหนือศีรษะ จนสุธรรมต้องหมอบลงพุดกับพื้นเวที

ผมรับไมโครโฟนจากเขา พุดต่อได้อีกไม่นานนัก ก็ค่อย ๆ คลานลงมาหลบอยู่หลังถังเหล็กซึ่งใช้เป็นฐานของเวทีปราศรัย มีเพื่อนเทคโนโลยี สองสามคน จำไม่ได้ถนัดว่ารวมทั้งประยูทธจากบางมดซึ่งเคยทำกิจกรรมด้วยกันตั้งแต่ปี ๒๕๑๕ ด้วยหรือไม่

ห่างวากับสมศักดิ์ยังอยู่แถวนั้น เสียงผมแหบแห้งตั้งแต่คืนวันที่ ๔ แล้วจึงผลัดกันพุดอยู่พักหนึ่ง ไม่นานนักผมเริ่มคิดได้น้อยลงทุกที สติยังดีอยู่และไม่ตื่นจนทำอะไรไม่ถูก แต่ความกลัวและจนปัญญาเริ่มคืบเข้ามา ในที่สุดผมก็ได้แต่พุดซ้ำ ๆ ดังกล่าวแต่ต้น หากจำไม่ผิด ห่างวากับสมศักดิ์ก็พุดอะไรไม่ออกมากไปกว่านั้น

ไม่นานนักผมก็ขีดยไมโครโฟนพุดซ้ำ ๆ ซาก ๆ เป็นคนบ้าอยู่คนเดียวอย่างนั้น เป็นการให้สัญญาณให้คนอื่นไปจากหลังเวทีนั้นได้ จำไม่ได้ว่าสมศักดิ์ไปจากหลังเวทีนั้นเมื่อไร แต่เขาบอกว่าจะไปช่วยแถวท่าพระจันทร์ เขาอาจจะเห็นว่าอยู่ตรงนั้นต่อไปก็ทำอะไรไม่ได้ ผมเองก็ต้องการจะไล่เขาให้หนีไปอยู่แล้ว พี่ชายผมก็คงรู้ แต่เขาไม่ยอมไปไหน ยังหววนเวียนอยู่แถวนั้น เพื่อนเทคโนโลยี คนหนึ่งปฏิเสธที่จะไป

เขาเตรียมไมโครโฟนกับลำโพงฉุกเฉินอีกชุดหนึ่งในกรณีชุดที่ผมใช้อยู่เกิดปัญหา ผมไม่ได้ขอให้เขาทำ ดูท่าทางสติของเขายังเข้มแข็งและยังคงคิดว่าตัวเองควรทำอะไร ผิดกับผมที่สติยังมีอยู่แต่พุดซ้ำซากเป็นคนบ้าอีก ๒ ชั่วโมง

๕

ผมจำไม่ได้ว่ามีการศึกษากับสมศักดิ์หรือห่างวอีกไหม นับจากถูกระดมยิงตอนเช้ามืด แต่ผมรู้ตัวที่ผมคิดอะไรจึงพุดได้แค่นั้น เพราะผมรู้สึกขัดแย้งในตัวเองมาก ๆ ว่า เราวิพากษ์วิจารณ์โจมตีรัฐ กลไกรัฐ ว่าเป็นเผด็จการ รังแกประชาชน จ้องจะทำรัฐประหาร เราใช้ถ้อยคำที่สู้รบและรุนแรง แม้จะไม่หยาบคายก็เถอะ แต่แล้วในเวลาเช่นนั้น ผมคิดได้อย่างเดียวว่า หากพอมีหนทางที่จะทำให้ตำรวจหยุดยิงได้ ผมขอทำ แม้จะต้องพุดขอร้องอย่างคนที่พร้อมจะคุกเข่ากราบกรานขอชีวิตก็ตาม ในเวลานั้นผมรู้สึกขัดแย้งในตัวเองและละอายใจจนจำได้ถนัด แต่ก็ตัดสินใจพุดออกไปอย่างนั้น

ผมทราบกายหลังว่ามีคนไม่พอใจที่ผมยอมแพ้ ทำไมไม่ไปฝากความหวังไว้กับชนชั้นปกครอง ความรู้สึกแบบเดียวกันนี้ทำให้ผมรู้สึกขัดแย้งในตัวเองและละอายใจ แต่ผมมิได้กล้าหาญพอที่จะประกอบวีรกรรมหรือพุดปลุกขวัญสู้รบใด ๆ อีกในภาวะขณะนั้น ผมเหลือแต่ความหวังลม ๆ แฉิ่ง ๆ ว่าตำรวจอาจยอมเพลาลง รอสุธรรมเจรจากับรัฐบาลก่อน ผมคิดออกแค่นั้น และหวังลม ๆ แฉิ่ง ๆ เช่นนั้นจริง ๆ

ใครจะบอกว่าผมยอมแพ้ก็คงไม่ผิดนัก สิ่งที่ปรากฏต่อหน้าต่อตาทำให้ผมไม่สามารถคิดทำอย่างอื่นได้

สองตาผมเห็นเพื่อนที่ไม่ตื่นตระหนก เขาอาจจะกลัวเหมือนผม แต่เขาก็กล้าพอที่จะอดทนอย่างสงบ มองจาก

เวทีตรงขอบสนามฟุตบอลด้านตึกโดม ผมเห็นหน่วยรักษาความปลอดภัยที่หอประชุมใหญ่นอนแน่นิ่งไปแล้ว ผมเห็นคนที่พยายามเข้าไปหลบในห้องและชั้นบนของตึกบัญชาถูกยิงล้มลง มองไปทางขวาของเวที ผมเห็นคนพยายามวิ่งและกลิ้งจากตึกบัญชาทางตึกโดมเก่า (ปัจจุบันเป็นตึกอเนกประสงค์) แต่หยุดแน่นิ่งไปเสียก่อน

มองจากหลังเวที ผมเห็นธรรมศาสตร์นัดดา เห็นชีวิตนับพันที่ไม่มีทางสู้ ทั้งโกรธและแค้น ผสมกับกลัวและสิ้นหวัง ผมจะปลุกขวัญให้ผู้คนสู้รบได้อย่างไร ในเมื่อสิ่งที่ผมเห็นทำให้ผมหดหู่สิ้นหวังเกินกว่าจะไปสู้รบกับใครได้อีกแล้ว

ผมเหลือสติพอจะคิดได้ว่า เสียงจากเวทีจะเงียบหายไปเฉย ๆ ไม่ได้ สิ่งที่ผมพุดไม่สำคัญเท่ากับเสียงจากเวทีที่ตั้งอยู่ตลอดเวลา เป็นเพื่อนแก่ผู้คนที่ตกเป็นเป้ากระสุนอยู่ ณ ส่วนต่าง ๆ ของธรรมศาสตร์ ผมช่วยอะไรเขาไม่ได้แล้ว ได้แต่ขอร้องบนความหวังที่ริบหรี่ ถ้าหากเสียงจากเวทีเงียบหายไปเพื่อน ๆ อาจขวัญเสียและสับสนยิ่งขึ้นไปอีก

จริงอยู่ ผมไม่ใช่ผู้บัญชาการการชุมนุมอย่างกองทหารหรือเรือรบ แต่ในภาวะเช่นนั้น ผมจะต้องไม่ไปไหนทั้งนั้นจนกว่าทุกอย่างจะยุติ

ไม่มีใครประคบประอมใจใด ๆ ผมไม่ได้ไปช่วยผู้ถูกยิงที่ไหน ไม่มีคำพุดปลุกใจสู้รบหรือกล่าวคำขวัญใด ๆ อีก มีแต่คำพุดซ้ำซาก กับชีวิตสองสามชีวิต (ผม พี่ชาย และเพื่อนเทคโนโลยี คน) ซึ่งแต่ละคนดูเหมือนไร้ชีวิตไปแล้วครึ่งหนึ่ง

ไม่รู้เลยว่าเป็นเวลาเท่าไร

รถเมล์พุ่งเข้าพังรั้วธรรมศาสตร์ ไปนานแล้ว กำลังตำรวจค่อย ๆ คืบคลานเข้ามาอย่างช้ามาก ๆ ทีละนิด ๆ ที่แรกเขาหอบรอบ คืบคลานเข้ามา พลางยิงไปพลาง ต่อมาเขาคงพบความจริงว่าไม่มีใครต้านทานเขาอีกแล้ว ตำรวจหมวกสีทองจึงขยับเป็นนั่งชันเข่า เรียงเป็นสองแถวตามขอบถนนหน้าตึก คณะนิติศาสตร์ ขยับเข้ามาพลางยิงไปพลาง ต่อมาเขาคงตระหนักดีว่าไม่มีใครต้านทานเขาสักนิด ตำรวจหมวกสีทองจึงลุกขึ้นยืนเรียงเป็นสองแถวตามเดิม เดินเข้ามาพลางยิงไปพลาง

ตอนที่ตำรวจคลานและนั่งชันเข่าอยู่หน้าตึกนิติศาสตร์ ผมตัดสินใจย้ายเข้าไปนั่งพูดอยู่ในตึกโดมด้านหลังเวที ก่อนหน้านั้นเพื่อนเทคโนฯ ของผมวิ่งไปมาสองสามรอบ เพื่อชนเครื่องเสียง ชุดลูกเงินเข้าไปเตรียมให้ผมพูดในตึกโดม ผมเองเสียอีกที่นั่นพูดไปเรื่อย ๆ โดยไม่ต้องเสียงอะไรมากไปกว่านั้น พอวิ่งเข้าตึกโดมสำเร็จ เพื่อนเทคโนฯ ก็ยื่นไมโครโฟนตัวใหม่ให้ผม ทั้งเครื่องเสียงชุดเก่า ไมโครโฟนเก่าอยู่หลังเวทีนั่นเอง ผมบอกให้เขาหนีไปได้แล้ว เพราะผมคงไม่ถอยไปพูดที่ไหนอีกแล้ว แต่เขายังไม่ยอมไปไหน

ผมมองดูจากหน้าต่างตึกโดม ตลอดเวลาที่พูด ครั้นตำรวจเดินช้า ๆ มาถึงหน้าตึก อมธ. ผมรู้สึกหมดกำลังใจที่จะพูดอีกต่อไปแล้ว ตลอดเวลากว่า ๒ ชั่วโมงที่พูดซ้ำซากเป็นคนบ้า ผมมีความหวังริบหรี่ว่าตำรวจอาจจะยอมฟัง และหยุดยิง มาถึงตรงนั้นแล้วเขาได้ยินเสียงผมเต็มหู เสียงที่ร้องขอกราบกรานให้หยุดยิง แต่เขาก็ยังไม่หยุด เวทีที่ผมเพิ่งจากมาถูกยิงกระหน่ำหนัก เขาคงคิดว่าผมยังอยู่แถวนั้น

เพื่อนเทคโนฯ ของผมไปแล้ว (ผมอยากพบเขาอีกครั้งเหลือเกิน ผม

ยังไม่ได้ขอบคุณเขาสักคำ ที่อยู่เป็นเพื่อนจนถึงขณะนั้น)

ผมลืมนึกเรื่องเสียงเพื่อเพื่อน ๆ ตามตึกต่าง ๆ ผมหมดแรง หมดเสียง ผมคิดอะไรไม่ออกอีกแล้ว รู้แต่ว่าพูดไม่ออกเมื่อเห็นตำรวจเดินสอดเป็นซ้ายขวา หน้าตึก อมธ.

เครื่องเสียงยังใช้ได้ ผมปิดและวางไมโครโฟน

๗

ผมนอนแผ่อยู่ตรงนั้นเอง ได้แต่ร้องไห้...ร้องเป็นน้ำเป็นหลังอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน 'ไม่รู้ว่าจะโกรธ แค้น เสียใจ กลัว ลึนหวัง สงสารเพื่อนที่ติดอยู่ในตึกต่าง ๆ ไปไหนไม่ได้ ห่วงตัวเอง หรือทุกอย่างรวมกัน

นานเท่าไรไม่รู้ จนกระทั่งพี่ชายผมมาสะกิดให้ลุกขึ้น

ได้ร้องไห้เสียพักใหญ่ ๆ ผมก็รวบรวมสติให้เข้มแข็งเข้าไป ถึงตรงนั้นแล้วกลัวหรือกลัวก็มีค่าเท่ากัน มีสภาพไม่ต่างกัน รู้แต่ว่าเราต้องช่วยคนหนีให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

มีคนวิ่งตามทางเดินภายในตึกโดมมาบอกว่าต้องการความช่วยเหลือ ผมกับพี่ชายวิ่งตามเขาไป ตำรวจยังอยู่แถวหน้าตึกองค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อนที่ตีวารสารฯ พังช่องไม้ด้านข้างตึกเพื่อจะวิ่งหนีเข้ามาตึกโดม แต่ประตูเหล็กที่ตึกโดมปิดอยู่ เราพบนักการ ๒ คนตรงนั้น จึงขอร้องให้เขาเปิดประตู ดูท่าทางเขาอยากจะช่วยเรา แต่เขาบอกว่าเขาทำไม่ได้ ยังไม่ทันได้ถามหรือต่อล้อต่อเถียง นักการคนหนึ่งก็บู้บี้ส่งสัญญาณให้รู้ว่ามิชวานอยู่ใกล้ ๆ นั้น พวกเราคนหนึ่งจึงจัดการพังประตูนั้นออก ชั่วโมงเดียวประตูก็เปิดเป็นช่องกว้าง ผู้คนเริ่มทยอยเข้ามาตึกโดม วิ่งพรวด ๆ ไปลงสนามหญ้าหน้าโดมเพื่อออกทางประตู

ท่าพระจันทร์หรือหนีลงน้ำ เราไม่รู้เลยว่านั่นเป็นคนเพียงกลุ่มเดียว มาจากชั้นเดียวของตีวารสารฯ ไม่มีคนวิ่งขึ้นไปบอกผู้ที่ยังติดอยู่ชั้นบน ไม่ช้านานก็เริ่มมีกระสุนยิงเข้ามาตรงช่องระหว่างตึกทั้งสอง ไม่มีใครเข้ามาตึกโดมอีก

ผมกับพี่ชายคิดว่าไม่มีคนในตีวารสารฯ อีกแล้ว จึงวิ่งตามคนอื่นออกจากตึกโดม ผ่านสนามหญ้าโดม (ปัจจุบันคือลานปริดี) ไปถึงริมน้ำ เห็นผู้คนลงน้ำเดินเลาะริมฝั่งจากบริเวณตึกเศรษฐศาสตร์มาขึ้นฝั่งที่บริเวณตึกศิลปศาสตร์ เราได้ยินว่าสนามหญ้าหน้าโดมไม่ปลอดภัยที่จะเดินผ่าน ส่วนประตูท่าพระจันทร์นั้น ผมมารู้ภายหลังว่าปิด ๆ เปิด ๆ หลายคราว คือยอมให้หน้าคนเจ็บส่งโรงพยาบาลแล้วก็ปิด ต่อมาก็ยอมให้ผู้หญิงออกไปได้จนมีผู้คนกรูออกไปโดยไม่ถูกจับกุมเพราะตำรวจยังไม่ทันตั้งตัว หลังจากนั้นก็ปิดประตู แล้วก็ยอมให้คนออกไปได้อีก แต่คราวนี้ดันทุกคนไปที่ถนนมหาราชข้างวัดมหาธาตุ แล้วก็ปิดประตูอีกเป็นต้น

ผมกับหวางกระโดดลงน้ำ แต่ไม่ได้เดินไปไหน เราลงไปช่วยดูแลให้ผู้คนขึ้นฝั่งที่ศิลปศาสตร์ เพื่อไปออกประตูท่าพระจันทร์ เวลานั้นผมไม่รู้ด้วยซ้ำว่าออกไปแล้วจะถูกจับเรียงรายในถนนตรงนั้นเอง ผมพบเพื่อนสนิทสองสามราย แต่เราไม่ได้พูดกันสักคำเดียว เพียงแค่จับมือปลอดภัยให้ กำลังใจกันแค่นั้น จนกระทั่งคนที่เดินเลาะริมฝั่งน้ำขึ้นไปหมดแล้ว ผมกับหวางจึงขึ้นฝั่ง

ผมเข้าใจเอาง่าย ๆ ว่า คนจากทางตึกเศรษฐศาสตร์คงเดินมาหมดแล้ว ไม่ได้เข้าใจความสับสนอลหม่านของสภาพแบบนี้ว่าบางคนลงน้ำตัดเลาะมาเป็นกลุ่ม ๆ บางคนอาจวิ่งตัดเลาะมาตามสนามหญ้าหน้าโดม คนอีกมากไม่ไปไหน ยังอยู่บริเวณตึกเศรษฐศาสตร์

เหมือนกับที่ผมเข้าใจผิดว่าคนจากตึกวารสารฯ ออกมาหมดแล้ว ผมเข้าใจว่าเหลือแต่เพียงผู้คนที่ตึกบัญชีเท่านั้นที่ยังคงไปทางไหนไม่ได้ทั้งสิ้น นอกนั้นออกจากธรรมศาสตร์ไปหมดแล้ว

ยังไม่ทันที่เราจะวิ่งออกไป ประตูทำพระจันทร์กลับปิดลงอีกครั้ง ตำรวจยิงกราดเข้ามาทางนั้น คนที่ยังออกไปไม่ได้รวมทั้งผมกับหวังจึงถอยกลับมาตั้งหลักที่บริเวณคอมมูนรูมคณะศิลปศาสตร์ เราเห็นเรือตำรวจอยู่กลางแม่น้ำ มีตำรวจอยู่คนหนึ่งบนท่าเรือพรวนยกพอเขาเห็นพวกเราเขาก็กราดกระสุนมาอย่างไม่ได้เล็งหรือตั้งใจยิงนัก เป็นอันว่าเราติดกับอยู่ตรงนั้น อาศัยเสาดึกเป็นที่กำบัง

เพียงครู่เดียวตำรวจรายนั้นก็ถอนตัวไปไหนไม่ทราบ จิว-เจ้าของร้านอาหารบริเวณท่าเรือ โผล่หน้ามาพยักพยเปิดให้พวกเราไปได้ พวกเราทั้งกลุ่มกระโดดลงน้ำอีกครั้ง ว่ายน้ำถึงบริเวณร้าน จิวช่วยดึงผู้คนขึ้นฝั่งเป็นพัลวัน เขาบอกให้เดินเลาะซอยริมน้ำออกไปทางศูนย์พระเครื่อง อย่าออกไปถนนมหาราชเพราะตำรวจจะจับหมด

บ้านผมอยู่ตรงซอยริมน้ำนั่นแหละ ผมจึงจะวิ่งเข้าไปเคาะประตูบ้านหวังวิ่งเตือนว่าอย่าเข้าบ้าน ให้วิ่งต่อไป ผมงงนิด ๆ คิดไม่ทันและไม่ทันคิดว่าทำไม นับจากหยุดร้องไห้ในตึกโดมผมรวบรวมสติได้พอควร แต่เหมือนกับผมปล่อยสมองทิ้งไว้ตรงนั้น ผมคิดได้ตรงอะไรไม่ออก ห่วงบอกให้วิ่งต่อผมก็วิ่งต่อ มารู้ภายหลังว่าตำรวจตามมาที่บ้านจริง ๆ กวาดเอาคนที่หลบซ่อนอยู่ในบ้านผมไปหมด ที่เลวร้ายกว่านั้นคือ พี่ชายผมอีกคนเปิดประตูให้ตำรวจจึงถูกตำรวจทุบตี เอาหูรื้อจี้ แล้วจับตัวไป พี่ชายคนนี้ไม่เคยยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมนักศึกษาเลย แต่กลับมารับเคราะห์ไปด้วย น้องสาวผมคนหนึ่ง

อยู่ในธรรมศาสตร์ทั้งคืน และพาเพื่อนหลายคนเข้าไปหลบในบ้าน เขาเปลี่ยนเสื้อผ้าแล้วและแม่ปกป้องไว้แน่นจึงไม่ถูกจับกุมตัวไป นึกย้อนถึงเหตุการณ์เมื่อ ๒๐ ปีก่อน ถ้าหากเช้าวันนั้นผมและพี่ชายกลับเข้าบ้าน จะเกิดอะไรขึ้นบ้าง ?

เราวิ่งไปถึงศูนย์พระเครื่องซึ่งเวลานั้นเป็นตลาดเปิดโล่ง ร้านรวงน้อยกว่าปัจจุบัน มีผู้คนอยู่ตรงนั้นมากมายแต่ไปไหนไม่ได้อีกแล้ว หากออกไปทางถนนมหาราชก็จะถูกจับ ไม่ก็ต้องลงน้ำตรงท่าเรือหางยาว (ปัจจุบันเป็นท่าเรือข้ามฟาก) ผมร้องไห้และตะโกนตำรวจอีกครั้งด้วยความโกรธแค้น ผมพยายามบอกตัวเองให้เข้มแข็งเข้าไว้ แต่รู้สึกถึงขีดแล้วจริง ๆ หลังจากนั้นสมองที่วุ่นวายก็เข้าไปอีก ผมยังมีสติรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นทุกประการ แต่สมองหนักอึ้งจนคิดอะไรไม่ได้อีกเลย

ตำรวจกำลังเตรียมบุกเข้ามาทางด้านหน้าของศูนย์พระเครื่อง พวกเราระดมเคาะประตูร้านรวงแถวนั้น ขอร้องให้เขาจับพวกเราเข้าไปชั่วคราว ผมพบเพื่อนสามสี่คนที่ร่วมรับพิชชอบการชุมนุมคราวนั้น เขาคงออกมาจากธรรมศาสตร์ไล่เลี่ยกับผมเมื่อเห็นว่าทำอะไรไม่ได้แล้ว จำได้ถนัดว่ามีเทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, ประสาร ลินสวัสดิ์, วัฒนชัย เวชชชัย (ชื่อขณะนั้น) และหากจำไม่ผิด หมอพรหมมินทร์ เลิศสุริยเดช ก็อยู่ตรงนั้นด้วยกัน

ผมไม่ทราบที่เราอยู่ตรงนั้นนานเท่าไรก่อนที่ตำรวจจะเริ่มยิงเข้ามาจากทางด้านหน้า เพื่อนทั้งสามสี่คนนั้นบอกให้ผมกับหวังลงน้ำหนีต่อไป ผมก็ทำตาม ไม่นานนักหลังจากนั้นก็ได้ยินเสียงระเบิดลงบริเวณที่เพิ่งจากเพื่อน ๆ มา (หลายปีต่อมาจึงรู้ว่าชาวบ้านบริเวณ

นั้นจับพวกเขาหลบเข้าไปก่อนที่ตำรวจจะบุกเข้ามา ไม่มีใครถูกกระสุนหรือระเบิด)

เดินลุยน้ำได้บ้านเรือนริมฝั่งไปได้ไม่กี่ไกลเลย ก็พบ ดชด. รายหนึ่งจ่อปืนลงมายังกลุ่มพวกเราที่เดินกันอยู่ มีคนหนึ่งในกลุ่มได้รับบาดเจ็บ ดูเหมือนว่าจะเหยียบหรือถูกอะไรได้นำดำเท้าเขาวิ่งตัวเองขึ้นไปไม่ไหว จึงถูก ดชด. เอาปืนจ่อและถูกตะคอก พวกเราตกใจมาก ช่วยกันคุนดันเขาขึ้นฝั่งจนสำเร็จ พี่ชายผมขึ้นฝั่งตามผมมาติด ๆ มี ดชด. เรียงรายอยู่ในชอยนั้น คอยร้องขู่ว่าจะเหยียบหรือถูกอะไรได้นำดำเท้ารวมกับคนอื่นในถนนมหาราช

เสียงปืนถล่มตึกบัญชีซึ่งตั้งสนั่น ตำรวจสั่งการทางเครื่องขยายเสียงเป็นระยะ ๆ ว่าจะยิงถล่มเข้าไป ผมไม่รับรู้อีกแล้วว่าใครยิงจากตรงไหน หรือยิงสลัดไปมาระหว่างด้านนอกกับด้านในธรรมศาสตร์ ผมเปลือยเหลือเกินทั้งกาย ใจ และสมอง ตำรวจสั่งให้ก้มหน้าติดพื้นห้ามเงยมาดูอะไรทั้งสิ้น ถึงไม่ต้องสั่ง ในเวลานั้นผมเองก็ไม่อยากจะเห็นหรือได้ยินอะไรอีกเลย ตำรวจกราดกระสุนเข้าใส่กำแพงวัดในระดับเหนือร่างของพวกเราเป็นระยะ นัยว่าเพื่อไม่ให้พวกเราลุกขึ้นหรือให้หัว เสียงดำอย่างสาตเสี่ยเทเสี่ยมีอยู่ตลอดเวลา

มีตำรวจมาเรียกหาพิเชียร อานาจวรประเสริฐ (นายกองค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ขณะนั้น) กับธงชัย ห่วงอยู่ทางขวาของผม ยกท่อนแขนกดไหล่กดคอผมไว้ สักครูผู้ชายที่อยู่ทางซ้ายซึ่งผมไม่เห็นหน้าเลยว่าเป็นใคร ก็เคลื่อนเข้าประชิดตัวผม ยกแขนของเขาวาดกดไหล่ผมไว้เช่นกัน ผมยังนอนนิ่ง ๆ ไม่ใช่เพราะฉลาดหรือคิดอย่างไรจึงอยู่เฉย ๆ แต่เพราะผมไม่ได้คิดอะไรอีกแล้วต่างหาก

หลังเสียงปืนสงบ เรายังคงนอนคว่ำอยู่ตรงนั้นอีกนาน รู้สึกเวลาผ่านไปช้าเหลือเกิน ในตอนนั้นจะเป็นเวลาเท่าไรไม่ทราบ จำได้ว่าตัวเองหลับไปจับหนึ่ง สะดุ้งขึ้นมาอย่างมึนงงไปหมด จะว่าสมองผมไม่คิดอะไรเลยก็คงไม่ถูกนัก เพราะขณะนอนอยู่ข้างวัดมหาธาตุ นั่นเอง ความคิดหนึ่งก็แวบเข้ามาและปฏิเสธที่จะออกไปให้พ้นจากชีวิตผม มันรบเร้ารุนแรงบ้าง หายไปเป็นปีบ้าง แต่มักแวะมาเยี่ยมเยือนตอนต้นเดือนตุลาคมของทุกปี

ผมไม่รู้เลยว่าคนรอบข้างผมเขาจะคิดอย่างไร ที่คนปากกล้านบนเวทีตลอดหลายวันที่ผ่านมายังไม่ตาย เพียงแต่ปีกหักสิ้นสภาพกองอยู่กับพวกเขาตรงนั้น ผมนึกสมเพชตัวเอง ละอายใจ และรู้สึกผิด ผมน่าจะทำอะไรได้ดีกว่าพูดซ้ำซากขอชีวิตอย่างนั้นไหม? ผมควรจะอยู่ข้างในธรรมศาสตร์ ผมไม่น่าทอดทิ้งเพื่อนที่ติ๊กบัญญัติเลย ผมหนีออกมาทำไม? ทำไมผมยังมีชีวิตอยู่ในขณะที่หลายชีวิตในธรรมศาสตร์จากไปไม่มีวันกลับ? ผมเสียใจแต่ผมก็กลัว

เวลานั้นนานในรถเมล์ที่พาเราไปบางเขน ความรู้สึกเช่นนั้นวนเวียนอยู่ตลอดเวลาจนจิตใจด้านชา ผมสับสนจนไม่รู้สึกละไรทั้งนั้น จำได้ว่าวิ่งลงจากรถเข้าเรือนจำที่บางเขน ถูกตำรวจเรียงแถวแตะด้อย แต่ผมกลับจำไม่ได้เลยว่ารู้สึกเจ็บ ใจผมหลุดลอยไปแล้วก่อนหน้านั้น ทั้งสองตั้งใจเฝ้าคิดแต่ว่าทำไมผมไม่อยู่ในธรรมศาสตร์? ผมหนีออกมาทำไม?

ผมกับห่งวอยู่ในห้องขังเดียวกัน เรานั่งเกาะลูกกรงอยู่เป็นวัน ๆ ผมจำไม่ได้ว่าร้องให้อีกหรือเปล่า คิดว่าไม่คุยอะไรกับห่งวอีกไหมก็ออกจะเลือน ๆ คิดว่าไม่ได้คุยเท่าไรนัก จำไม่ได้ว่ารู้สึกกลัวหรือคิดว่าตัวเองจะเจออะไรต่อไป

เพราะดูเหมือนจิตใจจะหลุดลอยจนยื่นขาไปหมดแล้ว ผมคิดว่าไม่ได้หันไปคุยกับใคร และจำไม่ได้เลยว่าเห็นหน้าใครในห้องขังบ้าง

ผมยังรับรู้ทุกอย่างที่เกิดขึ้น เราช่วยกันแจกจ่ายข้าวห่อ ๓ วันต่อมาเขาทำทะเบียนผู้ถูกจับกุมมาถึงห้องที่ผมอยู่ จึงเพิ่งพบว่า “ธงชัยถูกจับแล้ว” วันถัดมาเขาอ้างว่าจะมีการชิงตัวพวกตัวการ จึงพาพวกเราแยกย้ายไปตามโรงพักต่าง ๆ แห่งละ ๑-๒ คน รถที่นำพวกเราไปมีรถตำรวจนำหน้า เล่นฉิวราวกับมีเรื่องคอขาดบาดตาย ผมนึกว่าเวลาของผมมาถึงแล้ว แต่เขาเพียงพาผมไปขังไว้ที่โรงพักบางเขนหนึ่ง แล้วพากลับมารวมกันที่บางเขนตามเดิม ตลอดเหตุการณ์นี้ผมไม่ได้รู้สึกว่าคุณค่าหายไปเลย ผมแทบไม่รู้สึกละไรเลยต่างหาก

ได้กลับมารวมอยู่กับเพื่อนที่รู้จัก ทั้งประยูร อัครบวร, อภิชาติ ชอบชื่นชม, สมศักดิ์ สมชาย หอมล่อ และอีกหลายคนที่ถูกขังรวมกันในฐานะ “ตัวการ” ผมจึงรู้สึกได้รับความเข้มแข็งของพวกเราไปด้วย ในระยะแรก เราไม่พูดกันสักคำว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับพวกเรา แต่สำหรับผม อย่างมากก็คงไม่มีอะไรเลวร้ายเกินไปกว่าสิ่งที่ผมควรจะต้องเผชิญ หากยังคงอยู่ในธรรมศาสตร์ในเช้าวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙

๑๐

หลายปีต่อมา ความรู้สึกโกรธแค้นยังคงอยู่ ความหวังว่าชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย จะตอบแทนความทารุณโหดร้ายที่กระทำต่อพวกเรา ช่วยกดเก็บความสับสนและรู้สึกผิดที่หนีออกมาจากธรรมศาสตร์เอาไว้ได้พอควร แต่เมื่อมันเป็นความหวังที่ไร้เดียงสาและน่าอเนจอนาถไปอีกแบบ จนความหวังนั้นล่มสลายใน

เวลาต่อมา ความสับสนและรู้สึกผิดก็เริ่มกลับมาเยี่ยมเยือนผมอีกครั้ง ผันร้ายเริ่มกลับมาหาผมบ่อยขึ้น

อะไร ๆ ก็เปลี่ยนไปอย่างเหลือเชื่อ เช้าวันที่ ๖ ตุลาคม เมื่อปี ๒๕๓๗ ผมเดินเลียบแม่น้ำ Swan เมืองเพิร์ท ประเทศออสเตรเลีย นั่งคิดเงิบ ๆ คนเดียวอยู่นาน ความรู้สึกผิดที่ตัวเองยังมีชีวิตอยู่กลับมาทักทายผมอีก ต้นปี ๒๕๓๙ นี้เอง ผมเดินอยู่ใน historical park แห่งหนึ่งกลางเมืองบอสตัน แต่ใจกลับคิดถึงอดีตเมื่อ ๒๐ ปีก่อน ผมตอบตัวเองไม่ได้ว่าทำไมผมจึงมีโอกาสมาพบความสงบดงามอยู่คนเดียวเช่นนั้น

ไม่นานมานี้ เพื่อนโทรศัพท์มาบอกข่าวเรื่องคุณพ่อคุณแม่ของจารย์หญิงทองสินธุ์ เพื่อนผู้ถูกยิงแล้วถูกลากออกไปตามสนามในเช้าวันนั้น เพราะเขาทำหน้าที่ของเขาจนวินาทีสุดท้าย คือจะต้องออกจากตึกองค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นคนสุดท้าย ผมอดคิดไม่ได้ว่าหากผมพบท่านทั้งสอง ผมจะบอกท่านอย่างไรว่าทำไมจารย์หญิงจึงไม่ได้กลับบ้าน

ประวัติศาสตร์ช่างโหดร้ายเหลือเกิน ช่างไร้เหตุผลสิ้นดี

ทุกวันนี้ผมพอบอกตัวเองได้ว่า จะมีชีวิตอยู่เพื่ออะไร แต่ผมกลับตอบไม่ได้ว่าทำไมผมจึงยังมีชีวิตอยู่ □